

Afet Bilinci ve Kader İlişkisi: Gümüşhane Örneği
Disaster Consciousness and Belief in Fate: Gümüşhane Example

Öz

Afet; bir toplumu derinden sarsan, ciddi can ve mal kayıpları yaşatan doğal veya insan kaynaklı olaylardır. Ülkemizde meydana gelen çeşitli afetlerden dolayı içinde bulunduğumuz coğrafyada insanlar sürekli afet riski altındadır. Toplumun dini inancı gereği afetlerin meydana gelme sebebi bazıları tarafından kader olarak değerlendirilir. Ancak tüm yaşanan felaketler kader olsa bile dinimizin öğretisi sırtımızı kadere yaslamak değil tedbirli olmayı göstermektedir. Afetlerin kadersel ilişkisi ile ilgili olarak literatürde çok az çalışma vardır. Çalışmamızın amacı bu ilişki düzeyi ile ilgili yeni araştırmalara yol açarak bölgemizde gerçekleşen afetlerin çeşitliliği ve sıklığı sebebiyle afet öncesi, sonrası ve sonrası yapılacak faaliyetleri bilen daima afet bilincine sahip birey olan toplum oluşturmaktır.

Bu araştırma, Gümüşhane’de yaşayan bireylerin afet konusunda bilgi ve bilinç düzeyleri ile kader inançları arasındaki ilişki düzeyleri ve afete ne kadar hazır oldukları üzerinedir.

Çalışmamız Gümüşhane ilinde ikamet eden 385 kişi ile yüz yüze yapılan görüşmelerde afet bilinci ile kader inançları arasındaki ilişki kavranmaya çalışılarak, kader inancının afet bilinç düzeylerini ne derece etkilediği ve katılımcıların ne düzeyde afet bilincine sahip oldukları ölçülmeye çalışılmıştır. Afet bilinci ile kader ilişkisi, sorulan üç soruda tespit edilmiş olup genel anlamda bir ilişki tespit edilememiştir. Elde edilen bulgular SPSS 20 paket programında analiz edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

Abstract

Disaster is nature or human-induced events devastating a society deeply and causing serious death and loss of property. Due to the variety of disasters occurring in Turkey, people are under constant disaster risk in this region where they reside. In compliance with the religious beliefs of the society, it is considered by some that the reason lying behind the occurrence of disasters is simply by fate. However, even though all disasters are caused by fate, the teachings of Islam suggest not to rely solely on fate but to be cautious. There are very few studies in the literature regarding the relationship between fate and disasters. The aim of our study is to create a society with disaster conscious individuals who know which activities need to be done before, during and after the disaster occurred due to the diversity and frequency of disasters in our region by leading to new researches regarding with this relationship level.

This research is based on the relationship level between knowledge and consciousness levels in disaster and fate beliefs of individuals residing in Gumushane and concerned with how ready they are for disaster.

Striving to have insights into disaster consciousness and beliefs in fate, this study intends to measure to what extent belief affects disaster consciousness level and at what level participants have disaster consciousness through face to face surveys with 385 participants residing in Gümüşhane. Disaster consciousness and fate relationship were identified by three questions asked and a relation could not have been found in general terms. The findings were meant to be interpreted by analyzing through SPSS 20 package program.

Giriş

Tarih boyunca insanlık afetlerle mücadele etmiştir. Bir kısım toplum afetlerin etkisiyle tarihten silinmiş, arkeologların ve tarihçilerin çalışmaları ile de yaşanan felaketler gün yüzüne çıkarılmıştır.

Mazhar Oyanık

Dr., Gümüşhane Üniversitesi,
moyanik@gumushane.edu.tr, Orcid:
<https://orcid.org/0000-0003-0437-9436>

Ekrem Cengiz

Prof. Dr., Gümüşhane Üniversitesi,
ekremcengiz@gumushane.edu.tr Orcid:
<https://orcid.org/0000-0003-2427-5554>

Article Type / Makale Türü

Research Article / Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

Afet, Afet Bilinci, Kader, Afet Bilinci ile Kader İlişkisi

Keywords

Disaster, Disaster Consciousness, Fate, Disaster Consciousness and Belief in Fate

JEL: E69,E60, E65

Bilgilendirme

Bu makale "Afet Bilinci ve Kader İlişkisi: Gümüşhane Örneği" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiş olup Tiflis 2019 Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresinde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir

Submitted: 11 / 12 / 2020

Accepted: 31 / 12 / 2020

İnsanlık yaşamını etkileyen bu felaketler günümüzde yaşanmaya devam etmektedir ve edeceği beklenmektedir. Bunlardan kimi önlenebilirken kimi de etkisi azaltılabilir ya da önlenemeyebilir türlerdendir. Durum böyle olunca insanlar, yaşamlarını etkileyen bu afetlere karşı bekleyip görmek yerine bir dizi faaliyetler içinde olarak davetsiz gelebilecek afetlerle mücadele içinde olmalıdır. İşte bu bağlamda insanların afetler için girişeceği mücadele ve faaliyetler dizisi afet bilincini oluşturmaktadır.

İnsanların felaketler karşısında savunmasız olması afet bilincinin önemini arttırmaktadır. Şüphesiz insanlar doğada en savunmasız varlık olarak yaratılmıştır. Ancak mevcut akılları bu eksikliği gidererek diğer canlılardan daha güçlü ve korunaklı yapabilmektedir. Bu bağlamda aklı kullanmak insanların zayıflığını güçlü kılabilmektedir. İnsan akıllı ve şuurlu bir varlıktır. Kur' an' da bazı ayetler de Allahu teala, "Ben size akıl vermedim mi?" diye sorarak insanları düşündürmekte ve bu gerçeği bildirmektedir. Her ne kadar yaşadığımız ve yaşayacağımız olaylar "kader" kavramı ile ilgili olsa da Allahu teala her şeyi kadere yüklemememizi, yaşadıklarımızın kendi fiillerimizle kazandıklarımızı belirtmektedir. Bazı hadislerde ise tedbirli olmanın önemi vurgulanmış, tevekkülün alınacak tedbirlerden sonra olması gerektiği anlatılmaya çalışılmıştır. Bu anlattıklarımızdan anlaşılacağı üzere bize düşen olayları salt teslimiyetçilikle karşılamak yerine aklımızı kullanarak afetlere her daim hazırlıklı olup önlemlerimizi aldıktan sonra tevekkül etmektir. Felaketler olmadan evvel gerekli tedbirleri almalıyız. Yoksa geldikten sonra hiçbir şey fayda vermemektedir.

Yaşanan felaketlerden ülkemizde on binlerce insan yaşamını yitirmekte, yüzbinlerce insan mağduriyet yaşamaktadır. Toplumun kalkınma ve gelişmişlik düzeyini etkileyerek ekonomik kayıplar yaşatmakta, bireylerin psikoloji ve sağlığını etkileyerek yaşam düzenlerini bozmaktadır.

1. Afet Kavramı ve Türleri

Afet sözcüğü köken olarak Arapça bir kelime olup, kimi yerlerde "büyük felaket, bela, yıkım" şeklinde ifade edilmektedir (Yılmaz, 2003:1). Her doğa olayını afet olarak kabul etmek doğru değildir. Doğa olaylarının yol açtığı negatif sonuçlar bu olayları afete yönelten öğelerdir. Bu bağlamda salt doğa olayı neticesi ile değil insan odaklı nedenlerle gerçekleşen olay afet boyutunu kazanmaktadır. Şöyle ki; mimari yapılar depreme dayanıklı yapılsalardı yaşanan orta şiddetli bir deprem sonucu bina yıkımı olmayacak ve afetten söz edemeyecektik. Burada asıl düşünülmesi gereken afetlerin doğa olayları ile değil, insan faktörünün etkisi ile boyut kazanmasıdır. O halde afetlere insan faktörlü bir vakıa da denilebilir [Dombrowsky, 1998:24-25]

Birleşmiş Milletler Afet Azaltma ve Strateji (United Nations International Strategy for Disaster Reduction - UNISDR) afeti; etkilenen toplumun, kendi kaynaklarını kullanarak mücadele etme kabiliyetini aşan geniş ölçüde insan, malzeme ve doğal kayıplara sebep olan, toplumun işleyişindeki ciddi bir bozulma olarak tanımlamıştır [http://www.unisdr.org/]. Ayrıca bir olayın afet sayılabilmesi için üç önemli durumun varlığından bahsetmiştir. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- 1-Belli bir topluluğun günlük hayatının normal işleyişi bozulmalıdır,
- 2-Etkilenen topluluk afetin yarattığı yıpratıcı ve bozucu etkilerle mücadele edememelidir,
- 3-Dışsal bir müdahale olmadan normal işleyiş kendi kendine geri gelmeyecek düzeyde olmalıdır [Abdallah ve Burnham, 2000]

İnsanlar, doğa olayları üzerinde çok büyük bir etkide bulunmamasına rağmen doğa olaylarının etkisini azaltmada rol oynayabilirler. Bir doğa olayı ile öngörülemeyen bir afeti yönetemeyebiliriz fakat etkileme boyutunu azaltarak önleyici tedbirler alabiliriz. Örneğin sağlam yapılaşma yoluyla depremin etkileri, barajlar ve dere yatağı ıslahlarıyla sel baskını etkileri azaltabiliriz [http://www.jhsph.edu/]. Afet yönetiminin önemi insan odağında gerekli olup etkili ve verimli bir yönetim ile can ve mal kayıplarını azaltabilir hatta önleyebiliriz. Buradan "Afet Yönetimi Nedir?" sorusuna, karşılaşılan bir afetin araştırma, gözleme ve planlama yaparak etki alanını minimize etmeye ve önlemeye yönelik hazırlıkların tamamlanmasına çözüm sunmaya çalışan bir disiplindir şeklinde cevap verebiliriz [Ergünay, 1998:37].

Afetlerin kaynağı yönünden iki türü vardır. Doğal afetler ve insan kaynaklı (doğal olmayan) afetlerdir. Ancak erozyon, deprem vs. gibi doğal olan ama insan faktörünün etkisiyle afet boyutu artan afetler vardır. Literatürde bu afetler doğal kaynaklı afetlerde değerlendirilmektedir.

Doğal olmayan afetler ise insan ve teknolojik kaynaklı (terör, sivil kargaşa, endüstriyel kazalar, KBRN kazaları gibi) olan afetlerdir. İnsanın direkt etkisiyle olan bu afetlerin önlenilebilir olması doğal afetlerden ayrılan en önemli özelliğidir. Afetlerin, etki kaynağını oluşturduğu faktör bazlı ayırım Tablo 1.' de gösterilmiştir.

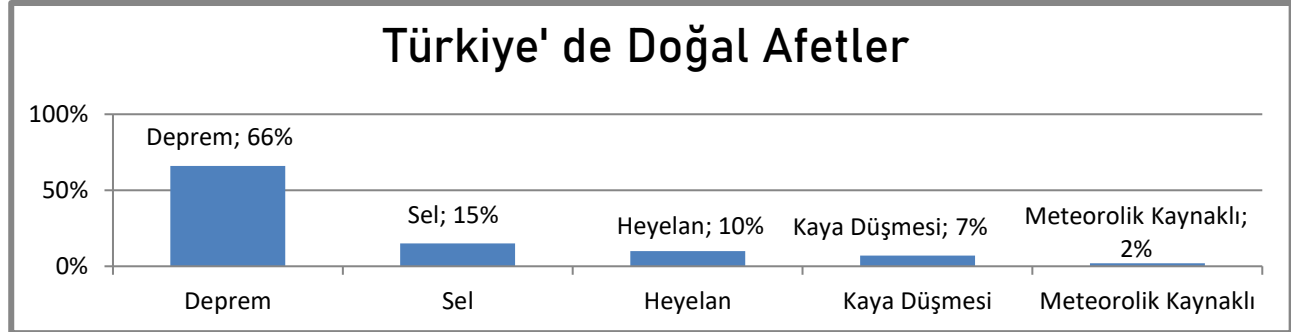
Tablo 1. Afet Türleri ve Etki Faktörler

Doğal Kaynaklı Afetler	İnsan Faktörü Etkisiyle Oluşan Afetler	Doğrudan İnsanların Sebep Olduğu Afetler
Tropik fırtınalar	Ormansızlaşmadan kaynaklı toprak kaymaları	Savaş ve terör olayları
Sel baskınları	Kıtlık	Endüstriyel olaylar: Patlamalar, tehlikeli maddeler ve kirlilik
Kuraklık	Çölleşme	Taşımacılık kazaları
Aşırı sıcak ya da soğuk		
Volkanlar		
Depremler		
Heyelanlar		

Kaynak: Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health, <http://www.jhsph.edu>, (15.06.2015).

Doğal afet, genellikle insan kontrolü dışında ve gerekli önlemler alınmadığında büyük ölçüde can ve mal kayıplarına sebebiyet verebilecek doğa olaylarıdır (Louhisuo ve diğerleri, 2007:246). Bu olaylar çok kısa sürelerde gerçekleşebilen ve başladıktan sonra insanlar tarafından engellenemeyen doğa olaylarıdır (Kutluay, 2014).

Ülkemizin yer şekillerinin yüksek, eğimli ve fay hatları üzerinde olması doğal afet potansiyelinin de yüksek olmasına sebep olmaktadır. Yukarıda belirtilen afetlerin bir kısmı ülkemiz dışında görülmekte iken Türkiye'de meydana gelen doğal afetler Grafik 1.' de de gösterildiği gibi %66'sı depremlerden, %15'ini sellerden, %10'unu toprak kaymasından (heyelan), %7'si kaya düşmesinden ve %2'si de meteorolojik kaynaklardan oluşmaktadır (Genç, 2007:204).

Grafik 1. Türkiye' de Doğal Afetler

2. Gümüşhane Özelinde Afetler

Gümüşhane ili sınırları içerisinde 1979 yılında 5 şiddetinde ve 1985 yılında 5.1 şiddetinde depremler olmuştur Erzincan'da 1939 yılında yaşanan 7.9 büyüklüğündeki deprem ile 1992 yılında meydana gelen 6.8 büyüklüğündeki deprem ilimizde de hissedilmiştir. Ayrıca 2008 yılı ile 2010 yılları arasında Köse, Kelkit ve Şiran ilçelerini de kapsayan alanda büyüklükleri 2.6 ile 3.3 arasında değişen küçük depremler meydana gelmiştir [<http://jeofizik.gumushane.edu.tr>].

Sel felaketleri genelde Gümüşhane merkezinde ve çevre köylerinde yaşansa da farklı zamanlarda Kelkit, Torul ve Şiran ilçelerinde de olmuştur. Geçmişte 1890 ile 1910 yılları arasında sekiz sel felaketi olayı yaşanmıştır [Demir ve Aktaş, 2015:23-31]. Gümüşhane'de sel olaylarında genel sebep yağış rejimidir. Ayrıca yükselti, yamaç eğimleri, drenaj sistemleri gibi coğrafi etkenler yanında yanlış arazi kullanımı, dere yatakları civarında yanlış yapılaşma gibi beşeri etkenlerde sebep olmaktadır [Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Afet Raporu].

Gümüşhane ilinin güney taraflarında heyelan risk azdır. Heyelanların genelde ilin merkezinden kuzeyde bulunan Giresun iline doğru olan alanlarda görülmektedir. Bu alanlarda fazla yamaç eğimi yanı sıra kayaç yapılarının da fazla aşınmış olması risk düzeyini daha da arttırmaktadır. Ayrıca bu riskin yüksek olmasında fazla yağışların olmasıyla birlikte zeminin suya doygunluğunun artması ve kayganlaştırmayı kolaylaştırmasıdır [Bayrak ve diğerleri, 2010:5]. Heyelan raporlarına göre heyelanın yaşanmasında yağışların %99 oranında etken olduğu belirtilmiştir [Bayrak ve diğerleri, 2010:11]. Heyelan oluş nedenleri ise %42 suyun etkisi, %26 ayrışma, %26 kazı, %4 bitki değişmesi ve %2 'de diğer sebeplerin olduğu görülmüştür [Bayrak ve diğerleri, 2010:3].

Bir diğer afet olan çığ, Torul ve Kürtün ilçeleri ile Gümüşhane merkezinde açılması planlanan kayak merkezi çığ için riskli alanlar olduğu tespit edilmiştir [http://gumushane.afad.gov.tr]. Gümüşhane'de şüana kadar yaşanmış en feci çığ felaketi 2009 yılında Torul ilçesine bağlı Köstere Köyü mevkiinde Zigana Dağında yaşanmıştır. Burada yaşanan çığ felaketi sonucu on yedi dağcıdan on dağcı ölmüş ve yedisi ise yaralanmıştır [Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Afet Raporu].

Kaya düşmesi olayları, Gümüşhane merkez ile Kürtün, Torul, Şiran ve Kelkit ilçelerine bağlı köylerde meydana gelmiştir. Yaşanan bu olaylarda can kayıpları yaşanmamış olup risk taşıyan bölgelerde konutların nakli önerilmiştir [Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Afet Raporu].

3. Afet Yönetimi ve Aşamaları

3.1. Afet Yönetimi

Afet yönetimi, afetlerde ve acil durumlarda kontrolü elde tutmak, hayati risk altındaki insanlara yardım sağlamak, kısaca, bir afetin etkisinden kaçınmak ya da afetle meydana gelen olumsuzlukları düzeltmek için tasarlanmış faaliyetlerin tamamıdır. Afet yönetiminin amacı; bireylerin ve toplumun uğradıkları insani, fiziksel ve ekonomik kayıpları azaltmak veya önlemek ve ülke genelinde kişisel ıstırapı azaltmak ve iyileşmeyi hızlandırmaktır. [Cuny, 1986:25]. Afet yönetimi, iki afet arasında yapılan kriz ve risk yönetim çabalarının tümüdür. Ayrıca afetleri önlemek ve zararlarını azaltabilmek için, afete sebep olacak olaylara afet olmadan etkili bir şekilde ve hızlıca önlem alınması ile afet riski taşıyan toplumun güvenilir ve yaşanabilir bir çevreye kavuşabilmesi adına yapılması gereken bir mücadele sürecidir. Bu süreç toplumun tüm kuruluş ve kurumlarının belirlenmiş stratejiler ve öncelikli hedefleri ile beraber imkân ve kaynaklarını afetleri önlemek ve zararlarını minimize etmek için afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası alınması ve yapılması gereken önlem ve çalışmaların yönlendirilme, destekleme, planlama ve koordine etme faaliyetleri ile kullanma ve etkin uygulayabilme sürecidir [Ergünay ve diğerleri, 2008:328].

3.2. Risk Yönetimi

Afet riski; tehlike, savunmasızlık ve maruziyetin birlikte meydana gelmesidir ve afet öncesi dönemle daha çok ilgilidir. Bu sebeple afeti önlemek, etkisini azaltmak veya doğabilecek zararları küçültmek için toplumun savunmasızlık ve maruziyetini azaltmamız gereklidir [Kadıoğlu, 2011:29]. Toplum ve çevreyi etkisi altına alabilecek olayların tüm olumsuz sonuçları risk kavramıyla ilgilidir. Bu kavramdan bahsedebilmek için belli bir toplumun ve yerin büyük ve tehlikeli bir olay yaşamaması ile mevcut durumun bundan zarar görerek etkilenmesi ya da etkilenme oranının şiddetinin öngörülebilir olması gerekmektedir. Olabilecek afetlerin belirlenerek, gerçekleşme ihtimallerinin analizi, bu ihtimalin gerçekleşmesi halinde toplumun ne şekilde etkileneceğinin tespiti ve sonucunda riski azaltacak çalışma, plan ve programların yapılmasına risk yönetimi denir. Belirlenen risklerin afet boyutuna dönüşmeden yok edilmesi ya da azaltılması iyi bir risk yönetimi ile mümkün olabilecektir. Bu bağlamda iyi bir risk yönetimi ile tehlikeler ve oluşturacağı riskler belirlenerek afet senaryoları hazırlanır, harita ve grafiklerden yararlanarak afetten korunma ve afete müdahaleyi verimli kılma adına mevcut kaynakların belirlenip uygun öncelikler ve kararların uygulamaya geçilmesi sağlanmış olur [Özkul ve Kahraman, 2007:256].

3.3. Kriz Yönetimi

Afet dönemlerinde yaşanan evre kriz sürecidir. Krizler; telaş, kargaşa ve karışıklığa sebep olup müdahaleleri uzun sürelidir. Bu yüzden her ülke, olağandışı durumların yaşanmasından evvel bu

durumları belirleyip sınıflandırarak çözüm üretmeleri için kendilerine has krizleri tanımlayacak kriz yönetim sistem ve organları geliştirmelidir [Kadıoğlu, 2011:30]. Kriz yönetimi, olağanüstü durumlarda mağduriyeti ve olumsuzlukları önlemek ve etkisini en aza indirmek için yapılması planlanan ve düzgün bir şekilde uygulanmasına yardımcı olacak faaliyetlerdir. Bu faaliyetler, aşamalı şekilde sistemli olarak karar vermeyi ve verilecek kararları uygulayacak olan ekiplerin oluşturularak yeni kararları hızlı şekilde uygulanmasını içerir [Tüz, 2004:85].

3.4. Afet Yönetimi Aşamaları

Afet yönetimi, bir afetin öncesinde, sürecinde, ya da sonrasında meydana gelen olaylarla ilgilenir. Afet öncesi ve sonrasında yapılacaklar kadar afet sırasındaki çalışmalarda önemlidir [Erkal ve Değerliyurt,2009:151]. A.Şahin Özcan (2011) afet yönetimini bir döngü olarak açıklamaya çalışarak,

Günümüz anlayışıyla, daha çok afet olayları meydana gelmeden önce öncelikle afet risklerinin tespit edilmesi ve bu risk ile zararların azaltılması veya tamamen ortadan kaldırılması, afetin meydana gelmesi halinde ilk yardım, kurtarma ve müdahale faaliyetlerinin yürütülmesi ile afet sonrası iyileştirme çalışmalarının uygulanması, yönlendirilmesi ve koordine edilmesi için ilgili kurum ve kuruluşların kaynaklarının bu ortak amaç doğrultusunda planlanarak yönetilmesidir.

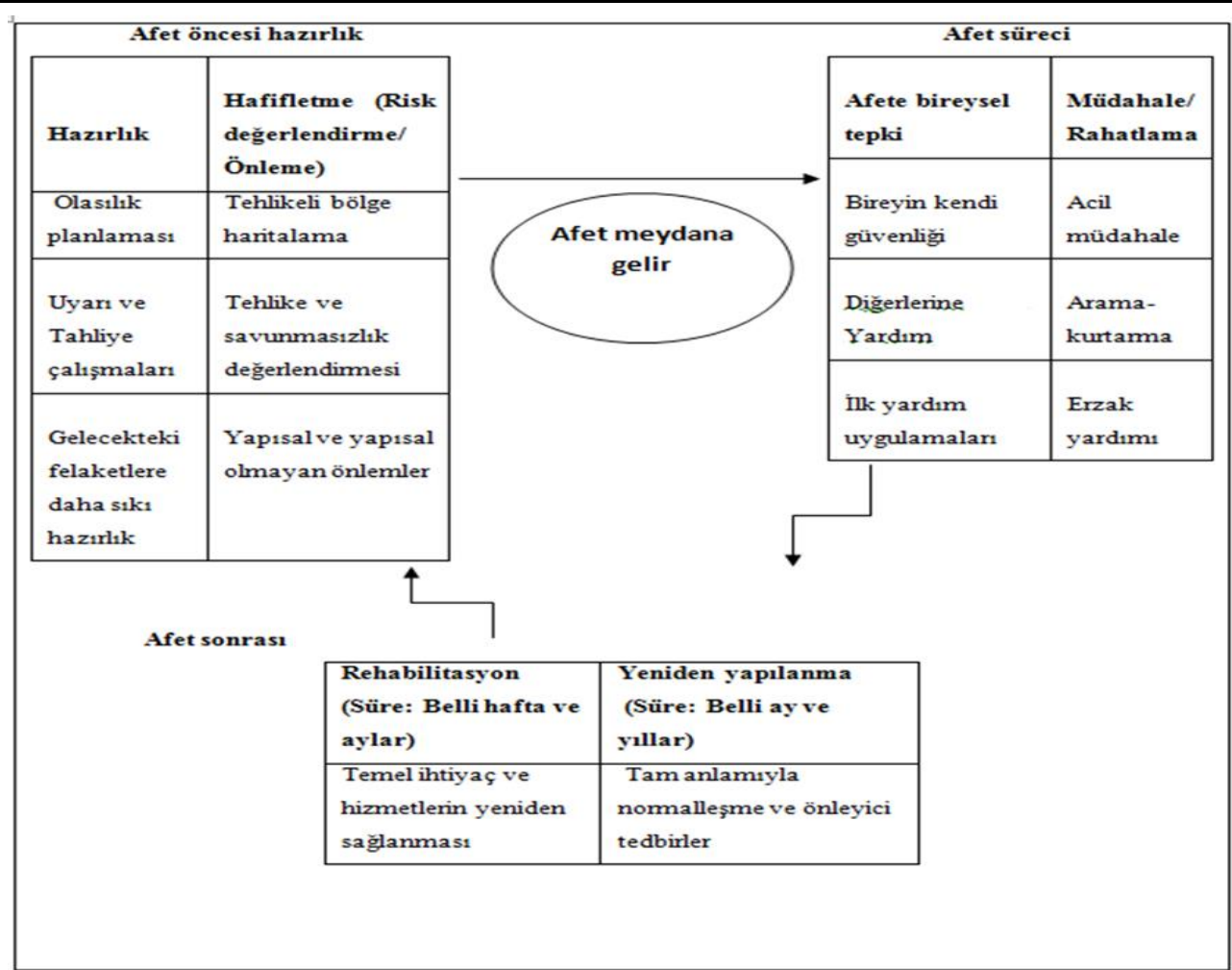
olarak açıklamıştır [Özcan, 2011:12]. Bu bağlamda afet yönetimi aşamaları aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

□ Afet Öncesi (Hazırlık Süreci): Belli bir afet riski potansiyeli durumunda can ve mal kayıplarını azaltmak için yapılan faaliyetlerin tamamı afet öncesi hazırlık sürecine dâhildir. Örneğin, farkındalık kampanyaları, zayıf yapıları güçlendirme, hane ve toplum düzeyinde afet yönetimi planları gibi hazırlıklar afet öncesi hazırlık dönemini kapsar.

□ Afet Sırası (Afet Süreci): Kriz dönemi olarak da bilinen bu süreçte afetzedelerin ihtiyaç ve arzularının karşılanması ve çekilen ıstırabın en aza indirilmesi girişimlerinden oluşur.

□ Afet Sonrası (Normale Dönme Süreci): Afet öncesi normallik haline geri dönüş ve felaketten etkilenen topluluğun rehabilitasyonunu sağlamak amacıyla yapılan girişimler ve faaliyetler afet sonrası sürecini oluşturur. Bu faaliyetler müdahale ve iyileştirme (normale dönme) faaliyetleri olarak adlandırılır [Natural Hazards and Disaster Management, 2006].

Bu aşamalar bir döngü gibidir. Bir afet yaşanmasından sonra olabilecek diğer afete kadar bu süreç devamlı işler.

Şekil 1. Afet Döngüsü ve Aşamaları

Kaynak: Natural Hazards and Disaster Management: A Supplementary Textbook in Geography for Class XI: Central Board of Secondary Education <http://www.preventionweb.net/>

4. Kader

Kader konusu ise soyut bir kavram olup bu konuyla ilgili yüzlerce eser yazılmış, her dönemde ciddi tartışmalar yaşanmış ve günümüzde bile tartışılan bir konu özelliğini taşımaktadır. Kader ile alakalı bugüne kadar farklı görüşler öne sürülmüş ve açıklanmaya çalışılmıştır. Lügatta; takdir etme, şekillendirme, ölçme, biçime koyma gibi manalara gelen kader, Arapçada "kadera" fiili ile hisselere ayırma, herkese paylarını bölüştürme ve güç yetirme anlamlarına gelir [Armaner, 1967:47]. Kadere, hayır ve şerrin Allahü teâlâdan olduğuna inanmak imanın altıncı şartıdır. Amentü'deki, (Ve bil kaderi hayrihi ve şerrihi minallahi teâlâ) ifadesi, kaderin, hayır ve şerhlerin hepsinin Allahü teâlâdan olduğuna iman etmeyi bildirmektedir. İnsanlara gelen hayır ve şer, fayda ve zarar, kazanç ve ziyanların hepsi, Allahü teâlânın takdir etmesi ileler. Kader, lügatte, bir çokluğu ölçmek, hüküm ve emir demektir. Çokluk ve büyüklük manasına da gelir. Allahü teâlânın, bir şeyin varlığını ezelde dilemesine kader denilmiştir [www.dinimizislam.com]. Kader konusuyla ilgili olan bazı âyet-i kerime mealleri şöyledir:

"Yaptıkları küçük büyük her şey, satır satır kitaplarda yazılmıştır." [Kamer 52, 53].

"Her ümmetin bir eceli vardır, gelince ne bir an geri kalır, ne de bir an ileri gider." [Araf 34].

"Göklerde ve yerde zerre miktarı bir şey, Ondandır gizli kalmaz. Bundan daha küçük ve daha büyüğü de, apaçık kitaptadır." [Sebe 3].

"Bir canlıya verilen ömür ve ömrünün azaltılması da mutlaka bir kitaptadır." [Fatr 11].

Kaderin bir parçası olan kazanın kelime anlamı, yaratma, emir ve hükümdür [Manzur ve Cemalüddin, 1990]. Kavramsal manada ise; hükmetmek, sağlam yapmak, yerine getirmek ve

emretmek anlamaları bulunmaktadır [Yavuz, 2001:58]. Kaza, Allahu tealanın ezeli ilmiyle yazmış olduğu kaderi belli bir vaktin ve şartın gerçekleşmesi ile yaratmasıdır [Yılmaz, 2011:12]. Buna göre kaza demek, ezelden ebede kadar yaratılacak şeyleri, Allahü teâlânın ezelde dilemesidir [www.dinimizislam.com].

Kaderle alakalı bir başka önemli kavram ise tevekküldür. Tevekkül, sözlükte herhangi bir işi elinden geleni yaptıktan sonra işi Allahu tealaya bırakmak, işi başkasına ısmarlamak anlamına gelmektedir [http://www.tdk.gov.tr]. Buradan tevekkülün çalışma ve gayreti bırakmak anlamı çıkarılmaması gereklidir. Asıl ifade edilmesi gereken nokta şudur ki, işin yerine getirilmesinin Allahu tealaya bırakılması değil, emir ve kararın Allahu teala tarafından alınması için Allahu tealaya havale edilmesi mevzudur [Yazır, 7/435].

Kader ile ilgili 3 görüş mevcuttur. Bunlardan ilki olan Kaderiyye görüşüne göre insan fiillerinde hür olduğu için kaderi kişilerin iradelerinin belirlediği, iyilikleri Allahu tealanın verdiğini şer ve kötü işlerin ise kullardan kaynaklandığını benimseyerek Allahu tealanın önceden her şeyi bilip takdir etmesini de inkar etmiş olmaktadır [Cabiri, 2001: 383-386]. İkinci olarak Cebriyye görüşüne göre Allahu teala, insanın yapacağı bütün eylemleri ilmi ezelisinde takdir edip bildiği için, çalının akan dereye sürüklenmesi gibi insanı da kader, çemberinde sürüklemektedir (Tunç, 1987:6). Bu düşünce, insanların hiçbir davranışından sorumlu tutulamayarak kaderi suçlayabileceği için ayet ve hadislerle çelişmesinden dolayı önemini yitirmiştir (Keskin, 1997: 199). Son olarak Ehl-i Sünnet'in kader inancına göre bütün canlıların fiillerini yalnızca Allahu teala yaratmıştır [Sabunî, 1978:134]. Fakat insanların bir iradesi olduğunu ve kendi fiillerini oluşturacaklarını [Matürîdî, 2003:225], davranış ve eylemlerinden dolayı da mükâfatlandırılacak ya da cezalandırılacaklarını savunmuşlardır [Aydın, 1979:331-333]. Ehl-i sünnet, kadere iman etmiş, kadere inanmak iman şartı olduğunu ve kadere inanmayanların mümin olamayacağını belirtmişlerdir. Kaderin, iyisi, kötüsü, tatlısı, acısı, hep Allahü teâlâdandır [www.dinimizislam.com].

Musibetlerin insanların kendi yaptıkları şeylerin sonucu olduğunu Allahu teala ayetleri ile bildirmiş [Kasas 28/47, Nisa 4/62, Al-i İmran 3/165] ve müfessirler bunu afeti yaratma fiilinin Allahu tealaya ait olduğunu ve insanın iradesi sonucu ortaya çıkan davranışlarından dolayı da insana ait olduğunu açıklamışlardır [Çağırıcı, 2006:255-256]. Fakat maruz kaldığı afet ve sonuçlarını kader kabul eden kişiler kendi sorumluluğunu ve tedbirsizliğini görmezlikten gelip kadere sığınarak işin basitine gitmektedirler. Aklını kullanmayan kimseler için gerçekten de sığınma olanağı tanyan kader, kişilerin kendilerini aldanacak tutumlara sevk etmesine vesile olmaktadır [Akbulut, 1994:131].

Elmalı Hamdi Yazır, Yusuf Suresini tefsir ederken tedbir ile takdir arasındaki bağlantıyı izah etmeye çalışır. Yazır'a göre tedbirli olmak insanın görevlerindedir. Ancak Allahu teala bir kaza yazmış ve olmasını dilemişse kesinlikle gerçekleşir. Bu yüzden hiçbir tedbir Allahu tealanın takdirinin önüne geçemez ve engelleyemez. Burada tedbir yardım dilemedir. Bu yüzden alınacak tedbir takdire uygunsuz fayda verir değilse takdire engel olamaz [Yazır, 5/70]. Ayrıca afetler; gerek insanların kusurlarıyla olsun gerek kusurları olmadan Allahu tealanın takdiri ile olsun Allahu tealanın dilemesi ile gerçekleşmektedir. "Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu Allah'a göre kolaydır" ayeti insanın yaşanan afetlere karşı Allahu tealanın takdiri ile gerçekleştiğine inanmak gerektiğini açıklamaktadır [Hadid 57/22]. Ayrıca olaylar Allahu tealanın insanları yaptıklarından sorumlu tutmasıyla beraber takdir edilmiş kesin bir hükmün olmasıyla yaşanacaktır [Yazır, 6/403].

5. Amaç, Kapsam ve Yöntem

5.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Gümüşhane'de yaşayan bireylerin afet konusunda bilgi ve bilinç düzeyleri ile kader inançları arasındaki ilişki düzeyleri ve afete ne kadar hazır oldukları üzerinedir. Çalışmamızda amacımız insanların afet bilgileri ölçülerek kadersel inançları irdelenmiş ve afetler ile kadercilik anlayışındaki ilişki araştırılmıştır.

5.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmamız zaman ve maliyet kısıtlarından dolayı rassal olmayan örnekleme yöntemlerinden keyfi örnekleme yöntemi ile Gümüşhane il merkezinde ikamet eden 385 kişi ile yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır.

5.3. Araştırma Yöntemi

Araştırmamızın anketinin hazırlanmasında Üzeyir Ok'un 2011 yılı ve Saffet Kartopu'nun 2013 yılındaki çalışmalarından yararlanılmıştır. Demografik bilgiler 6 soruda, Afet Bilinci 30 soruda ve Kadersel Tutum tek soru ile ölçülmüştür. Araştırmamızda betimleyici istatistikler ve ki-kare testi kullanılmıştır. Afet bilinci sorularında kullanılan seçenekler ikili (Evet-Hayır) derecelendirmeye göre düzenlenmiştir. Demografik bulgular ve afet bilinci tablo ve grafiklerle değerlendirilmiştir. Kader inancı ve afet bilinci ilişkisi ise Kikare vasıtasıyla belirlenmiştir. Verilerin analizinde SPSS 20 paket programı kullanılmıştır.

6. Bulgular

Çalışmada, "Afet Bilinci ile kader inancı arasında ilişki vardır" hipotezi test edilerek aşağıda belirtilen verilere ulaşılmıştır.

6.1. Demografik Bulgular

Tablo 2. Demografik Bulgular

Özellik	Dağılım	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	117	30,4
	Erkek	268	69,6
Medeni Durum	Evli	184	47,8
	Bekâr	172	44,7
	Dul	20	5,2
	Boşanmış	9	2,3
Yaş	18-25	109	28,3
	26-34	110	28,6
	35-45	101	26,2
	46-55	49	12,7
	56 ve üzeri	16	4,2
Eğitim	İlköğretim	52	13,5
	Lise	108	28,1
	Ön lisans	64	16,6
	Lisans	108	28,1
	Yüksek Lisans	31	8,1
	Doktora	22	5,7
Gelir	0-1500 TL	160	41,6
	1501-2500 TL	98	25,5
	2501-3500 TL	60	15,6
	3501-4500 TL	47	12,2
	4501 TL ve üst	20	5,2
Meslek	Memur	107	27,8
	İşçi	69	17,9
	Serbest Meslek	34	8,8
	Ev Hanımı	33	8,6
	Çiftçi	14	3,6
	Öğrenci	80	20,8
	İşsiz	7	1,8
	Tüccar	11	2,9
Diğer	30	7,8	

Ankete katılan 385 kişiden 117'si kadın (%30,4), 268'si erkektir (%69,6). Medeni durumu göz önüne alındığında 184 kişinin evli (%47,8), 172 kişinin bekâr (%44,7), 20 kişinin dul (%5,2) ve 9 kişinin de boşanmış (%2,3) olduğu görülmüştür. Yaş grupları dikkate alındığında 109 kişi 18-25 yaş

aralığında (%28,3), 110 kişi 26-34 yaş aralığında (%28,6), 101 kişi 35-45 yaş aralığında (%26,2), 49 kişi 46-55 yaş aralığında (%12,7) ve 16 kişinin de 56 yaş ve üzerindedir (%4,2). Anket yapılan 385 kişiden 52'si ilköğretim (%13,5), 108'i lise (%28,1), 64'ü ön lisans (%16,6), 108'i lisans (%28,1), 31'i yüksek lisans (%8,1) ve 22'si doktora eğitimi almıştır. Gelir durumları incelendiğinde geliri 0-1500 TL arasında olan 160 kişinin (%41,6), 1501-2500 TL arasında olan 98 kişinin (%25,5), 2501-3500 TL arasında olan 60 kişinin (%15,6), 3501-4500 TL arasında olan 47 kişinin (%12,2), 4501 TL ve üzerinde olan ise 20 kişinin (%5,2) olduğu görülmüştür. Meslek durumlarında ise 107 kişi (%27,8) memur, 69 kişi (%17,9) işçi, 34 kişi (%8,8) serbest meslek, 33 kişi (%8,6) ev hanımı, 14 kişi (%3,6) çiftçi, 80 kişi (%20,8) öğrenci, 7 kişi (%1,8) işsiz, 11 kişi (%2,9) tüccar ve 30 kişide (%7,8) diğer meslek gruplarındandır.

6.2. Kader İnancı ile İlgili Betimsel Analizler

Kader inancı ile ilgili soruya ankete katılan 385 kişinin görüşleri incelendiğinde 69 kişi (%17,9) kaderi insanların tamamen kendi çizdiğini, 240 kişi (%62,3) kaderi hem kendi hem de Allahu teala tarafından belirlendiğini, 70 kişi (%18,2) ise kaderi sadece Allahu tealanın çizdiğini belirtmiştir. 6 kişi (%1,6) ise kader ile ilgili görüşlerini bildirmemiştir.

Tablo 3. Kader İnancı ile İlgili Betimsel Analizler

	FREKANS	YÜZDE
Kaderi insan sadece kendi belirler	69	17,9
Kaderi hem kendi hem Allah belirler	240	62,3
Kaderi sadece Allah belirler	70	18,2
Cevap Yok	6	1,6
TOPLAM	385	100,0

6.3. Afet Bilinci ile İlgili Betimsel Analizler

Afet Bilinci 30 soruda ve ikili (Evet-Hayır) derecelendirmeye göre düzenlenmiştir.

Tablo 4. Genel Tablo

		EVET	HAYIR
1	Türkiye'nin bazı bölgelerinin depremde yüksek risk düzeyinde olmasına rağmen genel anlamda ülkemiz deprem bölgesi değildir.	42,3	57,4
2	Deprem anında hemen evden dışarıya çıkmaya çalışırım.	56,9	42,6
3	Deprem anında pencereye ve balkona yakın dururum ki erkenden çıkabileyim.	31,4	68,3
4	Deprem sonrasında binalar hasarlı bile olsa içine girer insanları kurtarmaya çalışırım.	46,2	53,5
5	Deprem anında büyük ve sağlam bir eşyanın altına girmem çünkü beni ezebilir.	52,7	46,8
6	Enkaz altında kalırsam bütün gücümle ve devamlı şekilde bağırırım ki beni duyup yardım etsinler.	75,1	24,7
7	Oturduğum eve depreme dayanıklılık testini yaptırdım.	41,8	57,4
8	Deprem anında uygulayacak bir planım var.	34,8	63,6
9	Oturduğum binanın inşaat standartlarına uygun yapıp yapılmadığını biliyorum.	47,3	52,2
10	Evimde yüksek ve ağır mobilyaları ve beyaz eşyayı duvara sabitledim.	35,5	65,7
11	Evimde tehlike oluşturabilecek durumlar hakkında daha önce bir uygulamada bulundum.	25,5	74,5
12	Yangın durumunda ne yapacağımı çok iyi biliyorum.	56,4	43,1
13	Yangın söndürücüyü kullanmayı biliyorum.	62,3	37,4
14	Evimde yangın söndürücü var.	24,4	75,3
15	Yangın halinde tavana yakın dururum ki oksijen miktarı yukarı bölgelerde daha fazladır.	43,9	55,6
16	Elektrik aksamında bir yangın varsa üzerine su dökmek az da olsa işe yarar.	17,7	82,1
17	Elbiselerim alev alırsa ilk önce onları çıkarmaya çalışırım.	60,3	38,4
18	Acil durum telefon numaralarının çok büyük bir kısmını ezberliyorum.	76,6	22,6
19	Evimde afet halinde ihtiyaç olur diye fazladan su ve konserve gıda bulundururum.	29,9	69,6
20	Evimde afet çantam vardır.	23,9	75,8
21	İlk yardım müdahalesi konusunda bilgiliyim.	50,9	48,6
22	Temel afet bilgisi eğitimi aldım.	29,6	69,4
23	Afet sinyal uyarı ses ve görsellerini biliyorum.	46,8	52,2
24	Fırtınalı ve yıldırımlı havada arabada durmaktansa dışarıda düz bir yerde bulunmayı tercih ederim.	47,0	52,2
25	Yangın ve gaz zehirlenmesine karşı soba ve gaz boru hatlarını sabitledim.	46,8	52,7

26	Evimdeki elektrik, gaz ve su vanalarının nasıl kapanacağını biliyorum.	84,2	15,1
27	Önemli evraklarımın birer kopyasını çıkarıp yakın bir akrabama veya güvenli başka bir bölgeye gönderdim.	24,4	74,3
28	Afetlere karşı sigorta seçeneğini kullanıyorum.	40,8	58,2
29	Hızla akan su köprülerinin üzerinde su seviyesi köprüye yakın olsa da geçerim.	26,5	72,7
30	Eğer yolda su miktarı az ise o yoldan arabayla geçerim.	64,9	34,3

6.4. Kader İnancı ile Afet Bilinci Arası İlişki Analizi

Kader inancı ile afet bilinci arasındaki ilişki analizi Ki kare analizi vasıtasıyla yapılmış olup bulgular aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 5. Çapraz Tablo (s3)

Kader görüşü		Evet	Hayır
	Sadece kendi belirler	72.2	27.8
	Hem kendi hem kader belirler	24.3	75.7
	Sadece kader belirler	35.7	64.3

Pearson Ki Kare: 20.044; sd:2; p:0.000

Tablo 6. Çapraz Tablo (s12)

Kader görüşü		Evet	Hayır
	Sadece kendi belirler	39.1	60.9
	Hem kendi hem kader belirler	60.3	39.7
	Sadece kader belirler	60.9	39.1

Pearson Ki Kare: 10.374; sd:2; p:0.006

Tablo 7. Çapraz Tablo (s13)

Kader görüşü		Evet	Hayır
	Sadece kendi belirler	37.8	62.2
	Hem kendi hem kader belirler	65.0	35.0
	Sadece kader belirler	68.1	31.9

Pearson Ki Kare: 7.901; sd:2; p:0.019

Yapılan Ki kare analizleri sonucunda Afet bilinci ile ilgili toplam 30 maddenin sadece bu 3 maddesinde kader inancı farkına göre bir değişiklik bulunmuş olup, diğer sorulara verilen cevaplar kader inancı türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu üç soruya verilen cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmasına rağmen genel anlamda diğer sorular göz önüne alındığında afet bilincinin kader inancı türlerine göre bir değişiklik göstermediği sonucuna varılmıştır, yani hipotezimiz reddedilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Yapılan bu çalışma Gümüşhane özelinde incelenmiş olup bireylerin afetlere karşı bakış açıları ile inanç ve tutumları irdelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda ankete katılan 385 kişiden 6 kişi kader inancı ile ilgili görüş vermekten kaçınmış geri kalan 379 kişi ise görüşünü bildirmiştir. Çıkan sonuçlara göre ise %62,3'ü kader inancını hem insan iradesi hem de Allahu tealanın iradesinin birlikte olduğunu belirtmişlerdir. O halde insanların kendi iradelerinden de sorumlu olduğunu ve sadece kendi dışı bir iradenin hâkim olmadığı bilincindedirler.

Türkiye'de çoğu bölgenin deprem riski yüksek olmasına rağmen ankete katılanların yarıya yakını (%42,3) maalesef bu bilincin farkında değildir. Zira Gümüşhane merkez ve ilçelerinde şuana kadar yüksek dereceli bir deprem olmaması bu inancın oluşmasında etken olduğunu düşündürmektedir. Fakat şuana kadar depremin yıkıcı etkilerinin görülmediği bu bölgede şiddetli depremin olmayacağı ya da I. derece deprem riski taşıyan civar illerde yaşanabilecek yıkıcı bir depremin kenti etkileyerek mağdur etmeyeceği düşüncesine sahip olunmamalıdır.

Gümüşhane ilinde yaşanan ve hissedilen depremlerde can ve mal kaybı yaşanmaması bölge insanlarında depreme karşı bilinç düzeyini olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Şöyle ki deprem anında bireyin kendini dışarı çıkarmaya çalışma oranı % 56,9 iken pencere ve balkona yakın durma tercihi % 31,4'tür. Ayrıca deprem sırasında kişilerin kendilerini korumak için büyük bir eşyanın altına sığınma tercihi ise %46, 8'dir.

Göçük altında devamlı ve yüksek sesle bağırarak insanın vücut enerjisini azaltır ve dayanıklılığını zayıflatır. Bunun yerine belli aralıklarla vücudumuzda ki enerjiyi de israf etmeyecek düzeyde yardım istemek daha faydalı olacaktır. Ama ne yazık ki bununla ilgili soruya kişilerin %75,1'i devamlı ve yüksek sesle bütün gücümle bağırırım seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu da demek oluyor ki kişilerin, arama-kurtarma ekiplerinin enkaza ulaşınca dek geçen sürede tüm güçlerini kaybedecekleri ve kurtarma ekibine seslerini duyuramama durumunun oluşabileceğini gösteriyor.

Depremde can kaybı büyük çoğunlukla ikamet edilen binanın çökmesiyle altta kalma sonucu ezilme ya da göçük altında oksijensiz kalma sonucu oluşmaktadır. Bu bağlamda oturlan binanın sağlamlığı ve zemin yapısı önem kazanmaktadır. Oturduğumuz binanın standartlara uygunluğu ile zemin yapısının durumunun nasıl olduğu gibi testlerin yapılıp yapılmadığını bilmek ikamet tercihimizi şekillendirebilir. Çünkü zemin yapısı zayıf olan alanda çok sağlam bina yapılsa bile bina çökebilir. Ayrıca zeminin eğimli olduğu yerlerde depremin ikincil etki olarak heyelanı beraberinde getirerek binanın zemin üzerinde hareketine neden olarak yıkılmasına yol açma durumu vardır. Özellikle Gümüşhane il merkezinde de eğimli arazilerde inşa edilen yapılar bu risk grubundadır. Yapılan ankette çıkan sonuçlarda ise ne yazık ki bu bilincin olmadığı görülmüştür. Oturduğu eve dayanıklılık testi yaptırmayanlar % 57,4'ü oluştururken ikamet edilen binanın standartlara uygun şekilde yapıldığını bilen % 47,3'tür. O halde ankete katılanların yarıya yakını oturduğu evin durumundan bihaberdir. Öte yandan deprem anında bir planı olan sadece %34,8 ve yıkılabilecek yüksek ve ağır eşyalarını ise duvara sabitleyen %35,5'tir. Bu çıkan sonuçlar kişilerin bilinç düzeylerinin düşük olduğunun ve tedbirsizliğinin bir göstergesidir.

Hayatta her an bir tehlike ile karşı karşıya kalınabilir. Ancak bizim alacağımız tedbir tehlikelerden korunmamıza ve hayatta kalmamıza yardımcı olacaktır. İnsanlar tatbikat yaparak maruz kalınabilecek afetlere karşı hazırlıklı olarak bilinçlendirilmelidirler. Japonya'da düzenli olarak deprem tatbikatları yapılmaktadır ve bu tatbikatlar ile halkta bilinç düzeyi devamlı sıcak tutularak doğru tercihler yapması sağlanmaktadır. Aynı zamanda zeminlerine uygun kendi standartlarını karşılayan binalar yaparak yaşanan sekiz şiddetinde bir depremden bile Japonlar çok az hasarla kurtulabilmektedirler. Fakat ülkemizde yaşanan daha düşük şiddetli bir depremde tedbirsiz yaşadığımız ve gereken bilince sahip olmadığımız için yüzlerce ve binlerce insanımız hayatını kaybetmektedir. Gelişen teknolojiyi doğru kullanırsak ve gerekli çalışmalarını yaparsak Japonya ya da ABD gibi gelişmiş ülkelerde olduğu gibi daha az kayıplar verebiliriz.

İnsanların çoğunun hayatları kapalı alanlarda geçmektedir. Bu yüzden bulunduğumuz binanın durumu önem kazanmaktadır. Evimizde tehlike oluşturabilecek durumlara hazırlıklı olmak için bazı uygulamalarda bulunmak hayatta kalma ihtimalimizi arttırabilir. Fakat ankete katılan 385 kişiden 287'si (% 74,5) bu çeşit bir uygulamalarının olmadığı yönünde görüş bildirerek ne kadar rahat yaşadığımızı göstermişlerdir.

Yangın önlenbilir ya da etkileri azaltılabilir bir olaydır. Bu yüzden yangın durumunda ne yapılacağını iyi bilmek gereklidir. Yangına sebebiyet verecek unsurlardan ya da yangını daha da arttıracak uygulamalardan kaçınırsak yaşanacak kayıpları azaltabilir hatta önleyebiliriz. Ankete katılanların %43,1'i yangın durumunda ne yapılacağını bilmemektedir. Bildiklerini iddia edenlerin oranı ise %56,4'tür. Ancak elbiseleri alev alanların ilk önce elbisesini çıkarma gayreti ise % 60,3'tür. Elbiselerin alev alması durumunda ilk önce onları çıkarma gayreti yanlış bir uygulamadır. Çünkü yanan elbiselerin çıkarılırken vücudumuzun diğer bölgeleri özellikle baş bölgesinde bulunan organlarımızın yanma riski vardır. Öncelikle battaniye, palto gibi vücudu örtecek, alevin hava ile temasını kesecek materyaller ile insan vücudun sarılması ya da yakında varsa toprak, su, yangın söndürücü gibi unsurları kullanmalıdır. Yangın söndürücünün nasıl kullanılacağını bilenler ise %62,3'tür ve evlerinde yangın söndürücü olanların oranı da sadece %24,4'tür. Elektrik aksamında yangın çıkması halinde üzerine suyun dökülmeyeceğinin farkında olanlar ise % 82,1'dir ve bu olayda bilinç düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak bu bilinç düzeyi, yangın esnasında tavana yakın durma sorusunda gösteremeyerek hayır cevabı veren kişi oranı %55,6'da kalmıştır. Yangın sonucu oluşan duman yukarı doğru yükselerek oksijen miktarını azalttığı için üst katlarda bulunmak zehirlenme olayını arttırmaktadır. Bu yüzden yukarı taraflarda bulunma durumundan sakınılması gereklidir.

Hayatta tedbirli olmalıyız. Bir olay başa gelmedi diye asla başa gelmeyecek diye bir kaide yoktur. Birey olarak afet ile ilgili bilgi birikimimizi edinmek ve eğitimimizi almak daha doğru bir davranıştır. Afete maruz kaldığımızda belli bir süre yaşamımızı sürdürecektik kadar evimizde fazladan yiyecek ve içecek bulundurmamak afet bilinci içerisinde bir davranış olur. Gerekli sağlık malzemeleri bulundurmamak ve ilk yardım konusunda bilgili olmak afet durumunda yaşam süremizi arttırabilecek diğer unsurlardır. Ayrıca afet uyarı ses ve görselleri de insanların tedbir almasına olanak sağlayan uyarıcılardır. Bunların bilinmesi ve nasıl davranışta bulunması gerektiği öğrenilmelidir. Çünkü afetin kendisi değil sonucu kayıp yaşatmaktadır. Sonucundan ne kadar etkileneceğimize bizim önlem, bilgi ve çalışmalarımız belirleyici olacaktır. Ankete katılanların %69,6'sının afet halinde ihtiyaç olur diye fazladan gıda malzemesi stoklamadığı, %75,8'inin sağlık ve yardım çantasını bulundurmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca % 48,6'sının ilk yardım konusunda bilgisi olmadığı, %69,4'ünün temel afet eğitimi almadığı, %52,2'sinin afet sinyal ses ve görsellerini bilmediği ve %22,6'sının ise acil durum telefon numaralarını bilmediği saptanarak ne kadar tedbirsiz ve afet bilincinden uzak olduğumuz gözler önüne serilmiştir.

Sel olayı can ve mal kaybına sebebiyet veren bir afettir. Nehir sularının miktarlarının artarak taşkınlara sebebiyet vermesi seli daha da tehlikeli hale getirir. Bu yüzden nehirlerin ıslahı ve suyun taşmasını önleyecek yapıların yapılması gerekmektedir. Nehir üzerlerine kurulmuş köprülerde su seviyesi köprüye yakın seviyelere çıkabilir. Bu yüzden köprünün suyun kuvvetinden dolayı direnci kırılıp yıkılma tehlikesi olabilir. Nitekim Mart ayında Samsun'un Çarşamba ilçesinde köprüyü yıkan sel sularından dolayı köprüden geçiş esnasında nehre düşen araçtaki kişiler çevredeki vatandaşlar tarafından kurtarılmıştı. Yapılan ankete katılanların %72,7'si su seviyesi köprüye yakın olsa bile geçmem demiştir. Ancak yolda su miktarı az olsa geçirim diyenler %64,9'dur. Su seviyesi az olan fakat asfaltı gözükmeyen yoldan geçmek tehlikeli olabilir. Yolda olan bir çukuru ya da tehlikeyi göremeyebiliriz.

Yıldırımli havada düşecek şimşeklerden korunmak için ağaç altında durmak yanlış bir önlemdir. Çünkü ağaçlar yıldırımı çeker. Aynı şekilde yüksek alanlarda bulunmakta yıldırıma maruz kalma riski oluşturabilir. Araç ile seyahat halinde araç için durmak daha güvenli bir önlemdir. Çünkü aracın tekerlekleri lastik olduğu için toprakla elektriklenme temasını kesmektedir. Ankette, fırtınalı ve yıldırımli havada arabada durmaktansa dışarda düz bir yerde bulunmayı tercih ederim diyenler %47'dir.

Ülkemizde yaşanan afetlerde can kaybı yanında yüksek miktarda maddi kayıpta yaşanmaktadır. Bu da hem birey olarak hem de devlet olarak ekonomik kayıpların yaşanmasına sebep olmaktadır. Ancak bireylerin ekonomik gücü daha sınırlı olduğu göz önüne alındığında bina, araç, eşya, sağlık gibi sigorta seçeneklerinin kullanılması bireylerin ekonomilerine önlem olarak sunulacak bir çözümdür. Yıkılan bina, kaza yapan araç, telef olan hayvan gibi yitkilerde devlet desteği ile telafisinin mümkün olduğu sigortayı kullanmak mal kaybının yaşanmasına bir önlem olarak düşünülmelidir. Ankete katılanlardan, afetlere karşı sigorta seçeneğini kullandığını belirten ise sadece %40,8 olduğu görülmüştür.

Ülkemiz afet potansiyeli yüksek bir bölgededir. Doğal ve doğal olmayan afetlerin hemen hemen çoğuna bulunduğu jeopolitik konum ve yer yapısı dolayısıyla ile maruz kalmaktadır. Böylesi yüksek riskin olduğu bölgelerde yaşayan toplumun bu risklerle birey olarak tek başlarına başa çıkılmalarını beklemek iyimserlik olur. Toplumsal bir bilinç ve devlet eliyle yapılacak eğitim ve önlem faaliyetleri ile riskleri ve maruziyeti azaltmak, afet etkilerini minimize etmek ve üstesinden gelmek için afet bilincinin devlet ve birey entegrasyonu ile aşılması umulmaktadır. Burada birey olarak bizlere afet bilincine sahip olmak, her an bir afetle karşılaşabileceğimizin farkında olmak ve buna göre tedbir ve önlem almak düşmektedir.

Afet öncesi alacağımız önlemler ile afet anında yapacaklarımızı bilmek, afet sonrası insan yaşamını ve toplumun geleceğini belirleyen eylemlerdendir. Sağlıklı nesiller ve devamlı gelişen bir toplum olabilmemiz adına afet bilgi ve bilinç düzeyimizi üst seviyelere taşıma gayreti içinde olup her yaşanan felaketlerin sonucunu kadere yüklememek gereklidir. Yapılan çalışmamızda bu konu hakkında Gümüşhane ili için verimli bir sonuç aldığımız söylenemeyebilir. Gelişen teknolojiye rağmen eski usul kentleşmenin doğuracağı sıkıntılardan en az zararla atlatılması bireylerin geleceği

için alınacak tedbir ve düzenlemelerle mümkün olabilecektir. Çalışmamızdan elde ettiğimiz bulgular üzerine kentte ikamet eden bireylerin olası bir afete hazır olmadıkları söylenebilir. Çıkan sonuçlarda sevindiren taraf ise kader inancı ile afet bilinci arasında bir ilişki olmadığıdır. Çünkü kişilerin kader görüşü ne olursa olsun gerekli eğitim ve faaliyetlerle afet bilinç seviyeleri arttırabilir.

Öğrenmenin yaşı olmadığı gibi başa gelecek felaketlerin de belli bir zamanı yoktur. Afet bilincine, toplumun sadece tavanı değil tabanı da sahip olmalıdır. Yani halkın geneli bilinçlendirmelidir. Bu bağlamda afet ile ilgili kavramlar ilköğretimde öğretilmeli, ortaöğretimde zorunlu ders olmalı ve yükseköğretimde ise bununla ilgili bölümler üniversiteler arası yaygınlaştırılmalıdır. Bu alanda uzmanlaşma için lisansüstü programları arttırılarak kariyer meslekler oluşturulmalıdır. Belli bölgelerde afet uygulama fuarları kurularak halkın ziyaretine açılmalı ve afetin tehlikesinin farkındalığı arttırılmalıdır. Öte yandan bu fuarda önlemlerle gösterilerek bireylerin bilinç düzeyleri arttırılmalıdır. Yasal düzenlemelerle yaptırımların ve cezaların caydırıcılığı arttırılarak bilinçsiz yapı yapanların ve afetin sonuçlarının ağırlaşmasına sebebiyet verenlerin önüne geçilmesi gereklidir. Gelişen ve yenilenen teknolojiyi takip ederek yapılarımızı modern ve uygun yapılmasına olanak tanınmalıdır. Tabiata zarar vermeden şehir içinden geçen nehirlerin ıslahı yapılmalı ve şehir altyapı sistemlerinin güvenliğini sağlayacak şekilde oluşturulması sağlanmalıdır. Belediyeler ile merkezi yürütme organları oy rantı için göstermelik altyapı çalışması yerine insanlara değer vererek hizmet üretmelidir. Gelecek nesillerin atası olarak torunlarımıza güvenli ve yaşanabilir bir çevre bırakmak devlet ve millet olarak herkesin boynunun borcudur.

Kaynakça

- Abdallah, S. ve Burnham, G. (2000). Public health guide for emergencies. The Johns Hopkins School of Hygiene and Public Health and The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Boston.
- Akbulut, A. (1994). Allah'ın takdiri-kulun tedbiri. *A.Ü.İ.F. Dergisi*, 33, 129-156.
- Armaner, N. (1967). İnanç ve hareket bütünlüğü bakımından din terbiyesi. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Aydın, A. A. (1979). İslam inançları ve felsefesi (Tevhid ve İlm-i Kelam). 5. Baskı, İstanbul: Çağrı Yayınları, 331-333.
- Bayrak, T. ve diğerleri (2010). Gümüşhane heyelanları. *Harita Teknolojileri Elektronik Dergisi*, 2(1), www.teknolojikarastirmalar.com (14.02.2015)
- Cabiri, M.A. (2001). Arap-İslam siyasal aklı (trc. Vecdi Akyüz). İstanbul: Kitabevi Yayınları, 383-386.
- Cuny, F. C. (1986). Aim and scope of disaster management. Wisconsin University, Disaster Management Center.
- Çağırıcı, M. (2006). "Musibet" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 31, 255-256.
- Demir, A. ve Aktaş, E. (2008). Gümüşhane sancağında doğal afetler (1888-1910). <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1348/15616.pdf>, (21.05.2015).
- Dombrowsky, Wolf R. (1998). Again and again: Is a disaster what we call a disaster?. What is a disaster (ed.) E. L. Quarantelli, Routledge, New York, 19-28.
- Ergünay, O. (1998). Acil yardım planlaması ve afet yönetimi. AİGM, Ankara, 37.
- Ergünay, O. ve diğerleri (2008). Afet yönetimi ile ilgili terimler açıklamalı sözlük. Afet zararlarını azaltmanın temel ilkeleri. (Ed.: Mikdat Kadıoğlu, Emin Özdamar), JICA Türkiye Ofisi, Yayın No:2, 328.
- Erkal, T. ve Değerliyurt, M. (2009). Türkiye'de afet yönetimi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22, 151.
- Genç, F. N (2007). Türkiye'de doğal afetler ve doğal afetlerde risk yönetimi. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 204-205.
- Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (2015). Gümüşhane sel yönü. Afet Raporu.
- Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü resmi internet sitesi. İlimizin afetselliği. <http://gumushane.afad.gov.tr/sayfa.asp?sayfaID=4>, (24.06.2015)
- Gümüşhane Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü. <http://jeofizik.gumushane.edu.tr/GDR-95.html>, (22.04.2015).

- Hopkins Johns Bloomberg School of Public Health, Disaster Definitions, http://www.jhsph.edu/research/centers-and-institutes/center-for-refugee-and-disasterresponse/publications_tools/publications/_CRDR_ICRC_Public_Health_Guide_Book/Chapter_1_Disaster_Definitions.pdf, (15.06.2015).
- Kadioğlu, Miktad (2011). Afet yönetimi: Beklenilmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek. 1. Baskı, İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını, 1-220.
- Keskin, H. (1997). İslam Düşüncesinde Kader ve Kaza. İstanbul: Beyan Yayınları, 199.
- Kutluay, H. (2014), "Doğal Afetler Nelerdir?", <http://www.makaleler.com/do%C4%9Fal-afetler-nelerdir> (13.06.2015).
- Louhisuo, M., Veijonen, T. ve Ahola, J. (2007). "A Disaster Information And Monitoring System Utilising Earth Observation", *Management of Environmental Quality*, 18(3), 246-262.
- Manzur, İ. ve Cemalüddin, M. (1990). Lisanu'l-Arap. Beyrut, Daru's-Sadr Yayınları.
- Matüridî, Muhammed bin Mahmud Ebu Mansur Semerkandî (2003). Kitabu't-Tevhid Tercümesi, (Çev.: Bekir Topaloğlu), Ankara: İSAM Yayınları, 225.
- Natural Hazards and Disaster Management (2006), A Supplementary Textbook in Geography for Class XI on Unit 11: Natural Hazards and Disasters, Delhi: Central Board Of Secondary Education - Preet Vihar, Delhi.
- Natural Hazards and Disaster Management. A supplementary textbook in geography for class XI: Central Board of Secondary Education, http://www.preventionweb.net/files/4002_CBSENatHazDMCurricClassXIGeog.pdf, (21.06.2015).
- Özcan, A. Ş. (2011), Afet ve acil durum yönetimi: Mahiyeti, ilgili kurumları ve kapsamı. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 144, 11-16.
- Özkul, B. ve Karaman, A. E. (2007). Doğal afetler için risk yönetimi. TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 251-260.
- Sabunî, Nureddin Ahmed b. Mahmud b. Ebi Bekir (1978). el-Bidâye fi Usûli'd-Din/Mâtürîdiyye Akâidi (Çev.: Bekir Topaloğlu). 3. Baskı, Ankara: DİB Yay., 134.
- Tunç, C. (1987). Kader ve Kaza Hakkında Düşünceler. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(4), 6.
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2006). "Güncel Türkçe Sözlük". <http://www.tdk.gov.tr/>, (04.03.2015).
- Tüz, Melek (2004), *Kriz Yönetimi*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- United Nations International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR) (2009). Terminology and Disaster Risk Reduction. <http://www.unisdr.org/>, (12.05.2015).
- Yavuz, Y. Ş. (2001). Kader. İstanbul: DİA, , XXIV/58.
- Yazır, Elmalılı M. Hamdi. "Hadid Suresi". *Hak Dini Kur'an Dili*. İstanbul: Zehraveyn Yayınları, 7, 435.
- "Yasin Suresi". *Hak Dini Kur'an Dili*. İstanbul: Zehraveyn Yayınları, 6, 403.
- "Yusuf Suresi". *Hak Dini Kur'an Dili*. İstanbul: Zehraveyn Yayınları, 5, 70.
- Yılmaz, A. (2003). Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi. 1. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2011). İman Hakikatleri Serisi - 1:İlahi Sır Kader. İstanbul: Feyyaz Yayınları, 12. www.dinimizislam.com, (25.12.2020).

Extended Abstract

Aim and Scope

This research is about the level of relationship between the knowledge and consciousness levels of the individuals living in Gümüşhane and their belief in destiny and how they are prepared for disasters. In our study, our aim is to measure people's disaster knowledge, examine their fateful beliefs and investigate the relationship between disasters and fatalism.

Methods

In the preparation of the questionnaire of our research, the studies of Üzeyir Ok in 2011 and Saffet Snowball in 2013 were used. Demographic information was measured with 6 questions, Disaster Awareness with 30 questions and Kadersel Attitude with a single question. Descriptive

statistics and chi-square test were used in our study. The options used in disaster awareness questions are arranged according to double (Yes-No) rating. Demographic findings and disaster awareness were evaluated with tables and graphics. The relationship between belief in fate and disaster awareness was determined by Kikare. SPSS 20 package program was used in the analysis of the data.

Findings

In the study, the following data were obtained by testing the hypothesis "There is a relationship between Disaster Consciousness and belief in destiny".

Of the 385 people participating in the survey, 117 are women (30.4%), 268 are men (69.6%). Considering their marital status, 184 of them were married (47.8%), 172 were single (44.7%), 20 were widowed (5.2%), and 9 were divorced (2.3%). Considering the age groups, 109 people in the 18-25 age range (28.3%), 110 people in the 26-34 age range (28.6%), 101 people in the 35-45 age range (26.2%), 49 people in the 46- 55 years old (12.7%) and 16 people are 56 and over (4.2%). Of the 385 people surveyed, 52 were primary education (13.5%), 108 high school (28.1%), 64 associate degree (16.6%), 108 undergraduate (28.1%), 31 of them graduate (8.1%) and 22 received doctoral education. When their income is examined, 160 people (41.6%) with an income between 0-1500 TL, 98 (25.5%) between 1501-2500 TL, 60 (15.6%) between 2501-3500 TL, 3501 47 (12.2%) between -4500 TL and 20 (5.2%) with 4501 TL and above. In terms of occupation, 107 people (27.8%) civil servants, 69 people (17.9%) workers, 34 people (8.8%) self-employed, 33 people (8.6%) housewives, 14 people (3%) 6 farmers, 80 people (20.8%) students, 7 people (1.8%) unemployed, 11 people (2.9%) traders and 30 people (7.8%) from other professions.

When the views of 385 people who participated in the question about belief in destiny were examined, 69 people (17.9%) stated that fate was determined by people completely, 240 people (62.3%) determined both by themselves and by God, 70 people (18.2%) He stated that only God drew destiny. 6 people (1.6%) did not report their views on fate.

To the third question about disaster awareness, "I stand close to the window and balcony in order to leave early during an earthquake" question, people whose belief in fate only determines themselves say yes, while those of other types say no. To the 12th question of disaster awareness, "I know very well what to do in case of fire" question, people whose belief in fate only determines themselves say no, while those who have other types of faith belief say yes. To the 13th question of disaster awareness, "To learn the fire extinguisher" question, people whose belief in fate only determines themselves say no,, while those who have other faith beliefs say yes.

Conclusion

As a result of the chi-square analysis, a change was found in only these 3 items of 30 items related to disaster awareness, and the answers given to the other questions did not show a significant difference according to the types of belief in fate. Although there is a statistically significant difference between the answers given to these three questions, it is concluded that disaster awareness does not differ according to the types of belief in destiny when other questions are considered in general, that is, our hypothesis was rejected. Based on the findings we obtained from our study, it can be said that individuals residing in the city are not ready for a possible disaster. What is pleasing about the results is that there is no relationship between belief in fate and disaster awareness. Because regardless of the people's view of fate, disaster awareness can be increased with the necessary education and activities.